

"А працю матимеш як щастя"

Лариса Письменна

Це рядок одного з віршів для "дорослих" відомої радянської письменниці — Марії Аркадіївни Пригари. Наголошую — для "дорослих", бо її вважали майже "дитячою", не знаючи про прекрасні, ніде досі не опубліковані вірші-сповіді, які брали за душу своєю щирістю, трохи сумом (для дітей Марія Аркадіївна писала весело), життєдайним ствердженням. Ось познайомтеся хоча б з цим віршем:

*Не злітала в пишні високості,
Не ловила славу, як обнову,
Тільки часом закликала в гості
Заблукалу зірку вечорову...
І вона торкала сяйвом серце,
Полонила променями очі.
— Житимеш, — казала, — як ведеться,
Ні скарбів, ні слави не доскочиш.
Ну а працю матимеш як щастя,
Вікувати в парі з нею будеш.
А як щось, буває, і не вдасться —
Переплечеш, сестро, перебудеш...
Та коли заступить стежку горе,
Світ укриє чорною габою —
Не давай йому узяти гору,
Назирці блукати за тобою!.. —
Так шептала зірка вечорова,
В серці сіючи проміння рясно...
— Заглядай, віщунко, знову й знову,
Доки світ в очах мені не згасне!..*

...Рука й досі за звичкою тягнеться до телефону, і — ніби електричним струмом б'є від холодного, мовчазного апарата. Немає... А так же часто бувало: телефонний дзвінок. Чую такий знайомий, рідний голос: "Ось написала... можете послухати?" — "Звичайно!"

І слухаю нові, щойно створені рядки поезії. "Ну як? — нетерпляче. — Тільки правду!" Правду і відповідаю. Іноді щось зауважую. Якщо зауваження — влучне — радіє, дякує. Інколи не згоджується, аж сердиться: "Не зрозуміли. Яка ж бо ви! Ось послухайте вдруге!" І справді, не варто правити, бо вірш щирий, без фальшу.

Понад два десятки років ми прожили поряд, особливо тісно спілкуючись в Ірпені. Ірпінський будинок творчості був нашою рідною домівкою. Ми там писали, сперечалися, іноді навіть сварилися, а найбільше роздумували над багатьма питаннями — а час той ставив перед людиною стільки гостроти.

І ще — так часто жартували. Марія Аркадіївна сама любила жарти, до того ж довірлива була, мов дитина, — беззастережно вірила найнеймовірнішим витівкам. Певний час, будуючи кооперативну квартиру, я їздила з Ірпеня на роботу до Києва. І от якось увечері, коли повернулася з роботи, вбігла до мене Марія Аркадіївна з вигуком:

— Лариско, ви бачили кретинів?

— Гадаю, це питання суто риторичне?

— Ні, абсолютно конкретне! Ось перед вами кретин!

— ?

— Сьогодні Збанацький попередив мене, що чекають на велику повинь і з Подолу виселятимуть людей. Частину — до нашого Будинку творчості, так що доведеться потіснитися.

— Умгу, — хмикнула я, вже здогадуючись, у чім справа.

— Ну, я й помчала до нашого директора з вимогою, щоб у мою кімнату нікого не підселяли, я ж саме кінчаю книжку. Директор глянув на мене... уявляєте, як?

— Уявляю. Сьогодні ж перше квітня.

— Отак мене підловили. Ну — більше не спіймаюсь.

І знову, і знову "ловилася".

Неповторно яскрава індивідуальність цієї людини приваблювала до неї молодь. Багато початківців, та й не лише початківців, приходило та приїздило до неї. Ділилися своїми творчими задумами, питали поради, ну і, звісно, привозили "торби" рукописів. Вона нікому не відмовляла в пораді, ніколи не була байдужою. Іноді могла вибухнути, і тоді вже — тільки тримайтесь! Якось один солідний товариш, що потрапив під такий вибух, жалібно сказав: "Ех, якби ж то вашу енергію та в мирних цілях!.." Марія Аркадіївна вмить розсміялася — вона вміла цінувати дотепи, і знову стала м'якою, навіть ніжною.

Дітвора за нею в Ірпені бігала зграйками: "Маріє Аркадіївно, а сьогодні будете розповідати?" Вона чудово переказувала дітям "багатосерійні" твори наших та зарубіжних класиків. І дітвора з нетерпінням чекала цих сеансів розповідей — від серії до серії. Ніби зараз бачу таку картину: алейкою повагом простує Марія Аркадіївна, а навколо неї купчаться діти. Позаду ж на відстані дибуляє хлоп'я років п'яти і гірко плаче.

— Ти чого? — питаю. — Хто тебе скривдив?

— Я сьогодні нові стани полвав, — гуде малий, шморгаючи носом.

— Штани порвав? І тому так плачеш?

— Ні... Баба Плигала не хоче мені лозповідати... — і знову зайшовся плачем.

Довелося втрутитись. Малюк був амністований і з радісним виском приєднався до інших дітей. Бути відлученим від слухання Пригариних розповідей — то таки тяжке покарання.

Часто траплялися і комічні номери. Наші кімнати — поряд, то моє клацання на машинці було чути і в її кімнаті. Ото тільки розженуся, як чую роздратоване:

Лариско, підмостіть щось м'яке під машинку! Я деякий час пересиджу, а далі

беруся так само друкувати. Ще й нахабно питаю:

— А тепер як? Чути?

— Ну, тепер інша справа. Молодчинка!

Як же ненавиділа Марія Аркадіївна несправедливість, кривду, зневагу! Відразу ж кидалася захищати скривдженого, іноді не розібравшись: хто кривдник. Що казати, це далеко не всім подобалося. Частенько доводилося умовляти її не втручатися. Вона обіцяла і... через кілька хвилин, забувши обіцянку, кидалася в бій за поновлення справедливості.

Невсипуща трудівниця. Не хочу писати — була, не можу. Не злічити її закритих рецензій на твори початківців чи своїх колег-письменників. Ці рецензії ніде не публікуються, а їх зібралось б, либонь, не на один том.

Велике, добре діло зробила Марія Пригара, написавши широковідому зараз книгу — "Козак Голота". В ній вона адаптувала українські старовинні народні думи для наших радянських дітей. Адже ми, будьмо чесні, забуваємо історію свого народу, а для дітей то й узагалі народні думи невідомі:

Гей, кобзо моя,

Дружино моя,

Бандуро моя мальована!

Де ж мені тебе діти?

Чи в степу спалити,

Попілець за вітром пустити?

А чи на могилі положити?

Будуть буйні вітри в степу пролітати,

Твої струни зачіпати,

Жалібно вигравати.

Будуть козаки подорожні проїжджати,

Твій голос зачувати,

До могили будуть завертати.

Бандуро моя!

Вийшов з яру кінь, пришкутильгав на хазяїнів голос, нашорошив вуха.

Дужче й дужче бринить стара бандура серед степу, на могилі... Кобзар думу співає..."

Давно відспівав кобзар. Відспівала своєї пісні і така молода душею, завжди неспокійна, запальна українська радянська письменниця — Марія Пригара. Вже смертельно хвора, скликала вона в день свого народження — сімдесятип'ятиріччя — найближчих друзів, ще прочитала їм свої найзаповітніші вірші. І сказала:

— Оце ж я з вами і попрощалася.

Так, попрощалася. Але залишилися в житті її думи, книги, веселі вірші для дітей, глибоко ліричні — для дорослих. Вони живі, житимуть і промовлятимуть до нас:

Якби долю могла ти в житті обирати,

Пожурилася б, мабуть, і свою узяла...

